

Öşür ölçüleri

Kırşehir'den Ethem ERBAŞ: “Günümüzde tarlaya yapılan masraf arttı, verim düştü. Benzin parası, gübre parası ve sâir masraflar girdi. Bir çiftçi yüz ton ektiği tarladan eğer üç yüz ton buğday alırsa bunun 30 tonunu öşür olarak vermek zorunda. Bu çiftçi eğer bu tarladan zarar etmişse, yani yüz ton ektiği yerden ektiğinden daha az mahsul almışsa çıkan bu mahsulün onda birini yine öşür olarak verecek midir?”

Peygamber Efendimiz (asm), yağmur, nehir ve kaynak sularıyla kendiliğinden, masrafsız ve emeksiz olarak sulanan arazilerin ürününden onda bir; kova, dolap beygiri ve diğer vasıtalar ile masraf ve emek harcanarak sulanan arazilerin ürününden—masraf ve emeğe nispetle hafifletilmiş olarak—yirmide bir zekât verilmesini emir buyurmuştur.¹

Günümüzde tarım ürünleri üzerinde sulama masrafı olmasa bile, gübre, ilâçlama, mazot, traktör, işçilik ve muhtelif masrafların önemli yekûn tuttuğu bir vâkıdır. Sulama masrafı dışındaki diğer masrafların, zekât oranını değiştirip değiştirmeyeceği âlimlerce tartışılmıştır. Hanefî fukahası, tohum, amele ücreti ve sair masraflara bakılmadan, sulama durumuna göre ürünün onda biri veya yirmide birinin zekât olarak verileceği hükmünde birleşirken; Şâfiîlerden Remlî, arâzi için yapılan masraflar ile ekin için yapılan masrafları birbirinden ayırıyor. Meselâ su kanalı açılmasını—kanal kalıcı olduğundan—arâzi için bulan Remlî, el ile veya deve ile yapılan sulamayı ekin için bulur. Netîcede el ile veya deve ile yapılan sulamada masraf ekin için yapıldığından, böyle masrafla yetişen ekinde, yapılan masrafa göre zekât oranı değişir. Yani tamamen el ile sulanırsa yirmide bire, yarısı yağmur suyu ile sulanırsa zekât oranı on beşte bire düşer.² Muhterem Halil Günenç hoca bu görüşten hareketle, günümüzde sulamaya denk bir masraf tutan ve sırf ekinin daha iyi yetişmesini sağlayan — ve arazi için olmayan — gübre ve ilâçlama masrafları yapıldığı takdirde, bunu sulama masrafına kıyas ederek, ürünün zekât oranına yansıtılmasını daha uygun bulur.

Buna göre, gübre ve ilaç verilerek yetiştirilen ve yağmur suyu ile beslenen ekinlerin, kuru tarım ürünlerinin ve meyveler dâhil tüm toprak mahsullerinin zekâtının, Şâfiî mezhebi hükmüne uyularak “on beşte bir” verilmesi daha isâbetli bulunmaktadır.³

Yüz ton buğday eken bir çiftçi, hasat zamanında doksan beş ton buğday devşirse, doksan beş tonun zekâtını verecektir. Tarladan taze olarak Allah ne vermişse onu

zekâta tabi tutacaktır. Bereket veren Allah'tır. Dilediğine az, dilediğine çok veren Allah'tır. Zekât verirken Allah'ın az verip çok verdiğine göre hesaplama yapılmaz. Devşirdiğimiz taze ürünün nisap miktarını geçip geçmediğine bakarız. Nisap miktarını geçmişse, bu ürünü zekâta tabi tutarız.

Peygamber Efendimiz (asm) arazi ürünlerinin zekât nisabını beş vesk olarak belirlemiştir.⁴ Bu ölçü günümüz hesaplarıyla yaklaşık 653 kilograma denk düşer. Yani, ekilen ve kendisinden istifâde edilen toprak mahsulü, 653 kg.'dan itibaren zekâta tâbidir. Her mahsulün zekâtı, hasat mevsiminde verilmelidir. Bir arâzide bir yılda birden fazla hasat yapılıyor ise, her hasat döneminde elde edilen mahsulün zekâtı ayrıca verilmelidir.

Öşrü verilen mahsul satılarak parası alındıktan sonra, bu para nisap miktarından fazla olmak şartıyla üzerinden bir yıl geçince yeniden, fakat bu defa kırkta bir oranda zekâta tabi tutulur. Böyle artan birikimlere her yıl zekât tahakkuk eder.

Dipnotlar:

- 1- Nesâî, Zekât, 25.
- 2- N. Muhtâc, 3/77.
- 3- G. M. Fetvâlar, 1/238.
- 4- Nesâî, Zekât, 21, 22, 23